

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი

Grigol Robakidze University

ხელნაწერის უფლებით

With the right of manuscript

ქეთევან სვინტრაძე

Ketevan Svintradze

ხელშეკრულების მხარეთა უფლებების დაცვა

Protection of the Rights of the contract parties

საგანმანათლებლო პროგრამა: სამართალი

Educational programme: Law

დისერტაცია წარდგენილია სამართლის დოქტორის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

Thesis is presented for obtaining of the PhD Degree in Law

reziume

Tbilisi

2025

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

ქეთევან სვინტრაძე

ხელშეკრულების მხარეთა უფლებების დაცვა

საგანმანათლებლო პროგრამა: სამართალი

დისერტაცია წარდგენილია სამართლის დოქტორის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

რეზიუმე

თბილისი

2025

გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი

მეცნიერ-ხელმძღვანელი:
შალვა ქურდაძე,
სამართლის დოქტორი,
პროფესორი

დისერტაციის გაცნობა შესაძლებელია გრიგოლ
რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის
ბიბლიოთეკაში, თბილისი, ირინა ენუქიძის №3
(აღმაშენებლის ხეივანი მე-13 კმ)

ს ა რ ზ ე ვ ი

შესავალი.....	4
საკვლევი პრობლემატიკა და თემის აქტუალობა	5
კვლევის მიზანია :.....	7
კვლევის ამოცანა :	7
მეცნიერული ჰიპოთეზა :	8
ლიტერატურის მიმოხილვა და თეორიულ-პრაქტიკული კონტექსტი:.....	9
მეთოდოლოგია და კვლევის აღწერა:.....	11
კვლევის შედეგები:.....	13
ნაშრომის მეცნიერული სიახლე:.....	13
დასკვნა.....	15
INTRODUCTION.....	33
The Problematics to be Researched and the Relevance of the Research:	33
Aims of the Research:.....	34
Tasks of the Research:	35
Scientific Hypothesis:.....	36
Review of Literature and the Theoretical-Practical Context:.....	36
Methodology and Description of the Research:	37
Research Outcomes:	38
Scientific Novelty of the Thesis:	39
Conclusions and Recommendations.....	39

შესავალი

თანამედროვე საბაზრო ეკონომიკის პირობებში, თუ გავითვალისწინებთ მოქმედ საკანონმდებლო აქტებს, რომელიც ფიზიკურ და იურიდიულ პირთა ურთიერთობებს არეგულირებენ, ნაკლებად თუ ვიპოვით უფრო მნიშვნელოვან და ამასთანავე, რთულ პრობლემას, როგორსაც წარმოადგენს სამოქალაქო უფლებათა და კანონიერ ინტერესთა დაცვა და ასევე აღნიშნული დაცვის განხორციელების პირობები. სამოქალაქო უფლებათა და კანონიერ ინტერესთა სამართლებრივი უფლების დაცვა წარმოადგენს სამართლებრივი სახელმწიფოს მიზანსა და სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირებისათვის საჭირო ფაქტორს. სამოქალაქო უფლებათა და კანონიერ ინტერესთა დაცვის ფორმა კი წარმოადგენს სამოქალაქო და სამოქალაქო საპროცესო სამართლის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან კატეგორიას. უფლებათა სამოქალაქო სამართლებრივი დაცვის საშუალების გამოყენებით შესაძლებელია ფიზიკურ და იურიდიულ პირთა სტატუსის და შესაბამისად კუთვნილი უფლებების დაცვა, ამავდროულად ხდება სამართალურთიერთობაში სასამართლოს ჩარევის ფარგლების განსაზღვრა. კანონმდებლობით გათვალისწინებული უფლების შეგვიძლია შევაფასოთ არსებული პრობლემები და გამოწვევები, რაც მხარეებს სახელშეკრულებო ურთიერთობაში წარმოეშობათ. ხელშეკრულების მხარეთა მიერ უფლებისა და ინტერესების დაცვა თანაბრად უნდა იყოს შესაძლებელი საკანონმდებლო ნორმებით, რაც პრაქტიკაში სათანადოდ ვერ ხორციელდება. აქედან გამომდინარე, უნდა შეფასდეს სამოქალაქო-სამართლებრივ ურთიერთობათა მომწესრიგებელი საკანონმდებლო ნორმები და განისაზღვროს სამოქალაქო უფლებათა დაცვის იურიდიული გარანტიები.

საკვლევი პრობლემატიკა და თემის აქტუალობა

სამოქალაქო უფლებათა დაცვის მექანიზმის პრაქტიკაში ეფექტიანად გამოყენების გარეშე, სამართლებრივი და სოციალური სახელმწიფო ვერ ჩამოყალიბდება, ასევე ვერ იქნება უზრუნველყოფილი სამოქალაქო ბრუნვის სუბიექტთა თანასწორობა და მათი კერძო ავტონომია (თავისუფლება). შესაბამისად, ნაშრომში გამოკვლეულ ხელშეკრულებათა კონტროლის პრობლემა სამოქალაქო უფლებათა დაცვის მექანიზმების გაძლიერების გზით და აღნიშნულ საკითხზე თეორიული და პრაქტიკული რეკომენდაციების ჩამოყალიბება დიდ აქტუალობას იძენს. ხელშეკრულების მხარეთა უფლებების დაცვის პრობლემის კვლევის აუცილებლობას ისიც განაპირობებს, რომ დაიხვეწოს სამოქალაქო უფლებათა განხორციელების მექანიზმები და მისი მომწესრიგებელი სამოქალაქო კანონმდებლობა, რითაც, საბოლოო ჯამში, მოხდება სამოქალაქო უფლებათა და კანონიერ ინტერესთა დაცვის პრაქტიკის სრულყოფა. მნიშვნელოვანია უფლებათა დაცვისათვის საჭირო ახალი საშუალებების შემუშავება, რომლებიც გააფართოვებს ფიზიკურ და იურიდიულ პირთა მიერ უფლებების განხორციელებისა და დაცვის შესაძლებლობას.

სამოქალაქო უფლებათა და კანონიერ ინტერესთა დაცვის ფორმათა და საშუალებათა სისტემის საკანონმდებლო დონეზე სრულყოფა, მეცნიერულად დასაბუთებულ მოსაზრებებს უნდა ეფუძნებოდეს.

სადისერტაციო ნაშრომი შეეხება სახელშეკრულებო ურთიერთობაში მონაწილე პირთა უფლებების დაცვის საკითხს და მასთან დაკავშირებულ პრობლემატიკას. კვლევის აქტუალობას განაპირობებს სამოქალაქო უფლებათა და კანონიერ ინტერესთა დაცვის სამართლებრივი მექანიზმის სახეთა მრავალფეროვნება. უფლებათა სამოქალაქო სამართლებრივი დაცვის საშუალების გამოყენებით შესაძლებელია ფიზიკურ და იურიდიულ პირთა

უფლებების დაცვა, მათი გამოყენებით განისაზღვრება ასევე სახელშეკრულებო ურთიერთობის იმპერატიული ნორმებისა და პრინციპების საფუძველზე სასამართლოს მიერ კონტროლის ფარგლები.

წარმოდგენილ ნაშრომში, სისტემური ანალიზის საფუძველზე, გამოკვლეულია საქართველოს კანონმდებლობაში არსებული სახელშეკრულებო ურთიერთობიდან გამომდინარე უფლების დაცვის საშუალებები და უფლების დაცვის თითოეულ საშუალებასთან დაკავშირებით გამოკვეთილი და შეფასებულია არსებული პრობლემატიკა, გაანალიზებულია სასამართლო პრაქტიკა. ყოველივე ამის საფუძველზე კი, ჩამოყალიბებულია შესაბამისი დასკვნები და რეკომენდაციები.

პრობლემათა ანალიზისათვის და ანალიზის საფუძველზე დისერტაციაში ჩამოყალიბებული დასკვნებისა და რეკომენდაციების დასაბუთებისათვის, გამოყენებულია საკვლევი საკითხებისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო შრომები. კერძოდ, საკუთარი მეცნიერული მიდგომებისა და დასკვნების ჩამოყალიბებისათვის, გამოყენებული იქნა ნაშრომი, რომელშიც ავტორთა მიერ დამუშავებულია ისეთი საკითხები, რომლებიც დაცვის საშუალებებს შეეხება. არ შეიძლება ყურადღება არ გავამახვილოთ იმაზე, რომ გამოქვეყნებულ (ამ დისერტაციაში გამოყენებულ) ნაშრომებში, როგორც წესი, განხილულია პრობლემის მხოლოდ ცალკეული მხარე. ხელშეკრულების მხარეთა უფლებების დაცვის ჭრილში უფლების დაცვის საშუალებების გამოყენებასთან დაკავშირებული პრობლემატიკა მონოგრაფიულად და კომპლექსურად გამოკვლეული არ არის.

სადისერტაციო თემის აქტუალობას განაპირობებს სამართლებრივი დაცვის მექანიზმში სამოქალაქო უფლებათა და კანონიერ ინტერესთა დაცვის საკითხის მნიშვნელობა. უფლების დაცვა თავის მხრივ, წარმოადგენს სამართლებრივი სახელმწიფოს მიზანს

და სამოქალაქო საზოგადოების ფორმირებისათვის საჭირო ფაქტორს. სამოქალაქო უფლებათა და კანონიერ ინტერესთა დაცვის ფორმა წარმოადგენს სამოქალაქო და სამოქალაქო საპროცესო სამართლის თეორიის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან კატეგორიას, ასევე მნიშვნელოვან კატეგორიას სამართლის სხვა დარგებისთვისაც. შესაბამისად, იგი სამართლის ზოგად თეორიაშიც მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს. უფლებათა სამოქალაქო სამართლებრივი დაცვის საშუალების გამოყენებით შესაძლებელია დაცულია ფიზიკურ და იურიდიულ პირთა სტატუსის დაცვა, ურთიერთობათა მონაწილეების საქმიანობაში სასამართლოს ჩარევის ფარგლების განსაზღვრა. ეს ვლინდება სამოქალაქო სამართლებრივ ურთიერთობათა რეგულაციაში, სამოქალაქო უფლებათა დაცვის იურიდიულ გარანტიების დადგენაში.

კვლევის მიზანია :

- ✓ მეცნიერულად განისაზღვროს სამოქალაქო უფლებათა არსი, უფლების დაცვის ფორმა და საშუალება, გაფართოვდეს უფლებათა სამართლებრივი დაცვის შესაძლებლობა, სრულყოფილი გახდეს უფლებათა სამართლებრივი დაცვა;
- ✓ გაანალიზდეს არსებული საკანონმდებლო ნორმები სახელშეკრულებო ურთიერთობის მონაწილე მხარეების უფლებათა დაცვის საშუალებათა ჭრილში, წარმოჩნდეს არსებული საკანონმდებლო რეგულაციების დადებითი და უარყოფითი ასპექტები;
- ✓ შემუშავდეს ხარვეზების აღმოფხვრის მეთოდები და წამოყენებული იქნას წინადადებები ნორმათა სრულყოფისთვის და განისაზღვროს, სასამართლო პრაქტიკის რომელი მიდწევების გამოყენება იქნება უფრო ეფექტიანი უფლებათა დაცვის სრულყოფის საკითხში.

კვლევის ამოცანა :

- ✓ ხელშეკრულების მხარეთა სამოქალაქო უფლების დაცვის საშუალების არსი და მისი გამოყენების საფუძვლები;

- ✓ უფლების დაცვის არსი;
- ✓ უფლების დაცვის ფორმის არსი, სამოქალაქო უფლებათა დაცვის საშუალებათა და ფორმათა ურთიერთკავშირი; უფლების დაცვის ფორმათა კლასიფიკაცია, მათი მიზანი;
- ✓ უფლების სასამართლოს წესით და ასევე არასასამართლო წესით დაცვის ფორმები და შესაბამისად, მათ ფარგლებში გამოსაყენებელი საშუალებანი;
- ✓ შემუშავდეს რეკომენდაციები და წინადადებები სამოქალაქო უფლებათა ეფექტიანი დაცვისათვის.

მეცნიერული ჰიპოთეზა :

- იმის მიუხედავად, რომ მხარეთა თანასწორობის პრინციპი მოითხოვს თანაბარ მიდგომას ყველა სუბიექტისათვის, საკანონმდებლო დონეზე ყოველთვის არ არის უზრუნველყოფილი მისი სრული განხორციელება. მხარეთა თანასწორობის პრინციპის შესაბამისად, დაცვის საშუალებები თანაბრად უნდა აბალანსებდეს, როგორც კრედიტორისა და მოვალის, ასევე იმ მესამე პირების უფლებებს, რომელთა სასარგებლოდაც არის დადებული ხელშეკრულება;
- საკანონმდებლო ნორმები მთელ რიგ ხარვეზებს შეიცავს და არ უზრუნველყოფს ხელშეკრულების მხარეთა თანასწორობის პრინციპის სრულ განხორციელებას უფლებათა დაცვის საშუალებების ჭრილობში;
- საქართველოს კანონმდებლობა არ შეიცავს ნორმას, რომელიც მიუთითებდა უფლების დაცვის საშუალებათა ჩამონათვალზე;
- უფლებათა და ინტერესთა დაცვის საშუალებები არ შეიძლება რაიმე სახის ჩარჩოში მოექცეს, რადგან სამოქალაქო ბრუნვა ხელშეკრულების თავისუფლების განხორციელების საფუძველზე, შესაძლებლობას იძლევა, რომ გამოყენებულ იქნას უფლებათა დაცვის რამდენიმე საშუალება ერთად. თუმცა ხარვეზს შეიცავს როგორც მრავალი საკანონმდებლო დანაწესი, რომ-

ლებიც ითვალისწინებს როგორც უფლების დაცვის საშუალებებსა და მექანიზმებს, ისე სასამართლოს მიერ დამკვიდრებული პრაქტიკასაც.

- სახელშეკრულებო ურთიერთობებში მოვალე უმეტეს შემთხვევაში წარმოჩინდება როგორც ხელშეკრულების „სუსტი მხარე“, რაზეც საკანონმდებლო ნორმებთან ერთად, სასამართლოში მტკიცების ტვირთის განაწილებაც მეტყველებს; 6. ხარვეზული ნორმების შესავსებად და სახელშეკრულებო ურთიერთობაში მხარეთა დაცვისათვის გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება კეთილსინდისიერების პრინციპს. სამწუხაროდ, სასამართლო პრაქტიკაში აღნიშნული პრინციპი ჯეროვნად არ არის გამოყენებული, რაც განპირობებულია იმით, რომ ხშირ შემთხვევაში სასამართლო პრაქტიკაში იგი მიჩნეულია არა მხარეთა ინტერესების დაბალანსების მექანიზმად და მოთხოვნის საფუძვლად, არამედ დეკლარაციული ხასიათის ნორმად, ან მხოლოდ ზნეობრივ მოთხოვნად, რაც განაპირობებს აღნიშნულ პრობლემაზე სწორი ხედვის ჩამოყალიბების აუცილებლობას. კეთილსინდისიერების პრინციპი მხარეთა ინტერესების სამართლიანი დაბალანსების ქვაკუთხედი, ამიტომ იგი ეფექტიანად უნდა გამოიყენებოდეს სასამართლო პრაქტიკის მიერ, როგორც მოთხოვნის საფუძველი. შესაბამისად, დაუშვებელია მისი მიჩნევა მარტოოდენ დეკლარაციულ ნორმად, ან ზნეობრივ მოთხოვნად.

ლიტერატურის მიმოხილვა და თეორიულ-პრაქტიკული კონტექსტი:

სადისერტაციო ნაშრომის დასაბუთებისთვის გამოყენებულია მეცნიერთა იურიდიული ხასიათის შრომები და პუბლიკაციები, რომლებიც ეხება კვლევასთან დაკავშირებულ საკითხებს.

საკუთარი მეცნიერული მიდგომებისა და დასკვნების ჩამოყალიბებისათვის, რომელიც წარმოადგენს დისერტაციის თემის

კონცეფციას, გამოყენებულ იქნა სხვადასხვა შრომები, რომლებშიც ავტორთა მიერ აქტიურადაა დამუშავებული ისეთი საკითხები, რომლებიც დაცვის საშუალებებს შეეხება. არ შეიძლება ყურადღება არ გავამახვილოთ იმაზე, რომ გამოქვეყნებულ (სადისერტაციო ნაშრომში გამოყენებულ) ნაშრომებში განხილულია, როგორც წესი, პრობლემის მხოლოდ ცალკეული მხარე. ამიტომ, ფაქტობრივად, არაა სისტემურად გადაწყვეტილი და დამუშავებული უფლებათა დაცვის საშუალებებთან დაკავშირებული პრობლემატიკა. რაც შეეხება სპეციალურ კვლევებს, რომლებიც მიმართულია ამ პრობლემათა კომპლექსური შესწავლისკენ, ამ დრომდე იურიდიულ ლიტერატურაში მინიმალურადაა წარმოდგენილი. კვლევის ემპირიულ ბაზას წარმოადგენს მოქმედი და ძალადაკარგული ნორმატიული აქტები, საერთაშორისო სამართლის აქტები, გამოქვეყნებული სამეცნიერო გამოცემები, თეორიული, ნორმატიული, სოციოლოგიური და სხვა წყაროები. ყოველივე ზემოთ ჩამოთვლილი ერთიანობაში გახდა ის ინფორმაციული ბაზა, რომელიც საშუალებას იძლევა სამეცნიერო დასაბუთებისა და სადისერტაციო ნაშრომში ფორმულირებული მოსაზრებების სანდოობისთვის. სადისერტაციო ნაშრომში გაანალიზებული და კვლევის შედეგად გამოტანილი დასკვნების დასაბუთებისთვის შესწავლილია სხვადასხვა პუბლიკაცია, როგორც ქართული, ისე რუსული და გერმანული იურიდიული ლიტერატურიდან. სახელდობრ: ავტორთა კოლექტივის მიერ შემუშავებული საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის კომენტარები, გამომცემლობა „სამართალი“, თბილისი 2001; ზ.ძლიერიშვილი, გ. ცერცვაძე, ლ. სვანაძე, ლ. ჯანაშია, ი.რობაქიძე, სახელმეკრულებო სამართალი, გამომცემლობა მერიდიანი, თბ. 2014, შ.ქურდაძე, ნ.ხუნაშვილი, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო სამართალი, თბ. 2015, დ.სუხიტაშვილი, სამოქალაქო სამართლებრივი პასუხისმგებლობა, თბილისი 2016, და ა.შ. М.Н.Брагинский, В.В. Витрянский. *договорное право, книга первая, Статут*. Москва 2009, . Е. А. Суханов. *Гражданское право: Т. 1. Учеб.* / Отв. Ред М., 2002. Е.А Суханов, *Гражданский кодекс*

Российской Федерации. Комментарий части первой, "Спарк". М. , 1995 და სხვ.

კვლევა სხვა მეთოდებთან ერთად განხორციელდა შედარებითი ანალიზის მეთოდის გამოყენებით, სახელდობრ გაანალიზებულია - გერმანული დოქტრინა, კანონმდებლობა კერძოდ, B.Walker, Allgemeines Schuldrecht, 32. Auflage, C.H. Verlag Beck, München, 2007, M.Müller-Michaelis, R.Wissbar, Kursbuch Recht. Das umfassende juristische Handbuch für den Alltag. München: Südwest, 1997 Summers, Heinrichs H. //Palandt, Op.cit S. 392 H.Heinrichs , Münchener Kommentar Bürgerliches Gesetzbuch, Band2, Schuldrecht Allgemeiner teil.3.Aufl., C.H. Verlag Beck,1994, 14. Brox H. Allgemeines Schuldrecht - Grundrisse des Rechts, München, G.H. Beck, 1996.

მეთოდოლოგია და კვლევის აღწერა:

კვლევისას გამოყენებულია ძირითადად ზოგადი და კერძო სამეცნიერო კვლევის მეთოდები (აბსტრაქტიზების, ანალიზის, სინთეზის, განზოგადების, კლასიფიკაციის, ინდუქციის, დედუქციის, განმარტების, სისტემურ-სტრუქტურული, შედარებით-სამართლებრივი, ისტორიზმის).

პირთა უფლებების მაღალ დონეზე დაცვა, როგორც წესი, სამართლებრივ სახელმწიფოშია უზრუნველყოფილი, ვინაიდან ამგვარ სახელმწიფოში მოქმედებს იურიდიულად და სოციალურად სამართლიანი კანონები. შესაბამისად, გარკვეული დოზით აუცილებელი გახდა, სამართლებრივი სახელმწიფოს იდეის ჩამოყალიბების ისტორიის კვლევა. თემაზე მუშაობისას აღნიშნულს დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა, რამეთუ სწორედ სამართლებრივ სახელმწიფოშია უპირველესი ადამიანის სამართლებრივი დაცვა.

შედარებითი ანალიზის შერჩევისთვის გამოყენებულია იმ სახელმწიფოთა კანონმდებლობა და პრაქტიკა, რომლებსაც ხელშეკრულების მხარეთა უფლებების დაცვის საშუალებებთან დაკავშირებით სათანადო ტრადიციები და გამოცდილება აქვთ.

კვლევის ისტორიული მეთოდი გამოყენებულია, როგორც უფლების დაცვის კატეგორიასთან დაკავშირებით, ასევე, უფლების დაცვის საშუალებებთან მიმართებაშიც. ნაშრომში მოცემულია რომის სამართლიდან არსებული პირველ საწყისები, ასევე სხვადასხვა ეტაპზე ჩამოყალიბებული და გავრცელებული დოქტრინური მოსაზრებები. ნაშრომში წარმოჩნდა უფლების დაცვის ინსტიტუტის როლი და მნიშვნელობა.

შედარებით - სამართლებრივი მეთოდის გამოყენებით გამოვავლინეთ უფლების დაცვის კონკრეტულ საშუალებებთან დაკავშირებული არსებული დადებითი და უარყოფითი მხარეები. შევადარეთ ქართული და უცხოური სამართლებრივი სისტემები აღნიშნული თვალსაზრისით. პარალელები გავავლეთ ქართული და საზღვარგარეთის ქვეყნების სამართლებრივი სისტემების ძირითად თავისებურებებთან დაკავშირებით და სხვ.

ლოგიკური ანალიზის მეთოდით ვეცადეთ გამოგვევლინა კანონმდებლობასა და პრაქტიკაში არსებული ხარვეზები, წარმოგვეჩინა სხვადასხვა პრობლემის გამომწვევი მიზეზები, განგვესაზღვრა მათი აღმოფხვრის გზები.

კვლევაზე მუშაობის პერიოდში უშუალოდ გავეცანი პრაქტიკას და საადვოკატო საქმიანობის განხორციელების პროცესში მივიღე არსებული პრობლემების გადაჭრის გამოცდილება, რაც უფლების დაცვის ინსტიტუტთან არის დაკავშირებული. ასევე შევისწავლე სასამართლო პრაქტიკა. ყოველივე ამან მომცა საშუალება ნათლად დამენახა პრაქტიკაში არსებული ხარვეზები. მოსამართლეებთან ინტერვიუს გზით, შესაძლებლობა მომეცა გამომეკვთა სამართლის შეფარდების პროცესში არსებული პრობლემები, რომლებიც განპირობებულია კანონმდებლობაში არსებული ხარვეზებით.

კვლევის შედეგები:

1. კვლევის შედეგად გამოვლინდა როგორც თეორიული, ასევე პრაქტიკული ასპექტების ერთიანობა, რომლებიც გავლენას ახდენს სახელშეკრულებო ურთიერთობაში მხარეთა უფლებებისა და ინტერესების დაცვის საკითხზე ;
2. გამოიკვეთა საკანონმდებლო და პრაქტიკული ხარვეზები, რომელთა შესაბამისადაც შემუშავდა კონკრეტული წინადადებები საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში ცვლილებების შეტანის მიზნით, რაც კვლევის სიახლეა და ამავე დროს მას პრაქტიკულ მნიშვნელობას სძენს;
3. საერთო სასამართლოების, საერთაშორისო პრაქტიკისა და დოქტრინის შესწავლის საფუძველზე შემუშავდა რეკომენდაციები, რომლებიც მიმართულია უფლებრივ ჭრილში მხარეთა თანასწორობის საკანონმდებლო წესით ხელშეწყობისა და ეფექტიანი ფუნქციონირებისათვის.

ნაშრომის მეცნიერული სიახლე:

1. დისერტაციის სამეცნიერო სიახლე მდგომარეობს იმაში, რომ მასში გადმოცემულია ხელშეკრულებიდან გამომდინარე უფლებათა და ინტერესთა დაცვის ფორმების, საშუალებებისა და მასთან დაკავშირებული პრობლემატიკის კომპლექსური კვლევა. ასევე გამოიჯნულია ერთმანეთისაგან კატეგორიები: „უფლების დაცვის ფორმა“ და „უფლების დაცვის საშუალება“. ზემოაღნიშნული კატეგორიები, კვლევაში ზოგადთეორიულ საფეხურზე კომპლექსურად არის განხილული, როგორც ერთიანი, მრავალ ასპექტიანი და პოლისტრუქტურული სამართლებრივი მოვლენები. როგორც წესი, საერთო სამართლებრივი მიდგომის არარსებობა პრობლემასთან მიმართებაში, აფერხებს უფლების დაცვის მექანიზმის სიღრმისეულ დონეზე კვლევასა და განვითარებას;
2. კვლევის ფარგლებში შესწავლილია უფლების დაცვის ფორმები, დაცვის საშუალებები. ძირითადი თეორიული პრობლემები

განხილულია სამართლებრივი საფუძვლების შესაბამისად. ამ საკითხზე მსჯელობისას ჩამოყალიბებული უფლებათა დაცვის საშუალებების სრულყოფა, წარმოადგენს იმ აუცილებელ პირობას, რომლის გარეშე უფლების სათანადო განხორციელება შეუძლებელია ;

3. სახელშეკრულებო ურთიერთობებში მხარეთა უფლებების დაცვის საშუალებები საჭიროებს გაფართოებას. ამ მხრივ ნაშრომის სიახლე მდგომარეობს უფლების დაცვის არსებული საშუალებების ახლებურ და მეცნიერულ გააზრებაში, რომელიც ხშირ შემთხვევაში უპირისპირდება დღემდე ჩამოყალიბებულ ხედვებსა და მიდგომებს და უზრუნველყოფს პირთა უფლებების დაცვას სამართლიანობისა და თანასწორობის საფუძველზე. ასევე უფლების დაცვის არსებული საშუალებების შინაარსის შეცვლაში, რაც საბოლოო ჯამში უზრუნველყოფს სოციალურად ორიენტირებული კანონმდებლობის არსებობას, სუსტ მდგომარეობაში მყოფი მოვალეების საკუთრებითი უფლებების დაცვას, მათ მიმართ თანაზომადი მოქმედებების განხორციელებას და არათანაზომადი და დაუშვებელი ღონისძიებების გამოყენების აკრძალვას, სამართლიანი სასამართლოს უფლების გარანტირებულად განხორციელებას;

4. უცხო ქვეყნების კანონმდებლობებისა და ნორმატიული აქტების შესწავლის საფუძველზე წარმოდგენილი და დასაბუთებულია შესაბამისი რეკომენდაციები მხარეთა უფლებრივი თანასწორობისათვის დაცვის საშუალებებთან მიმართებაში.

დასკვნა

სახელშეკრულებო ურთიერთობებში მხარეთა უფლებების დაცვის არსიდან გამომდინარე, არსებულ საკითხთა კვლევის შედეგად, შეიძლება ჩამოვყალიბოთ ძირითადი თეზისები და დასკვნები, არსებული საკანონმდებლო ხარვეზების გამოსასწორებლად კი - შესაბამისი რეკომენდაციები. სახელშეკრულებო ურთიერთობაში მხარეების მიერ გამოსაყენებელი უფლების დაცვის საშუალებებს სამოქალაქო კოდექსის სხვადასხვა ნორმა შეიცავს. უფლებათა და კანონიერ ინტერესთა არსებობა თავის თავში მოიცავს დაცვის ყველა ელემენტის ერთიანობას, ასევე პირის დარღვეული, თუ სადავოდ ქცეული უფლების დაცვისას, ყველაზე უფრო ეფექტური შედეგის მისაღწევად, კანონმდებლობით გათვალისწინებულ მისი გამოყენების საშუალებებს.

სამოქალაქო უფლებათა და კანონიერ ინტერესთა დაცვა ხორციელდება ორი ფორმით: სასამართლო და არასამართლო წესით უფლების დაცვის ფორმით. უფლების დაცვის ამა თუ იმ ფორმის არჩევა დამოკიდებულია არა მარტო მხარის ნებაზე, არამედ კანონის ნორმატიულ ნებაზეც.

სამოქალაქო ბრუნვის ნებისმიერ მონაწილეს შეუძლია უფლების დაცვა. უფლების მქონე სუბიექტი აღჭურვილია უფლების დაცვის უფლებამოსილებით კანონმდებლობით გათვალისწინებული შესაბამისი მექანიზმების გამოყენების საშუალებით. სადავო ან დარღვეული უფლების დაცვა დამოკიდებულია მთელ რიგ ფაქტორებზე. კერძოდ, გათვალისწინებული უნდა იქნეს, თუ რომელი უფლების დაცვა ხდება და რა ხასიათის დარღვევაა სახეზე. პირველ რიგში, უფლება რა ხარისხით უნდა იქნეს დაცული (უფლების დაცვის შინაარსი) ძირითადად განისაზღვრება თავად ამ უფლების იურიდიული ბუნებით.

სამოქალაქო ბრუნვის თითოეული მონაწილის უფლებაა ის, თუ კანონით გათვალისწინებული დაცვის რომელი საშუალება გამოიყენოს ეფექტიანი შედეგის მისაღწევად. მართებულად

ადინიშნება, რომ უფლება და მოთხოვნა არ არის იდენტური ცნებები, თუმცადა უფლების საფუძველზე წარმოიშობა მოთხოვნა. უფლება უფრო ფართო ცნებაა და მოთხოვნასაც მოიცავს. დაცვის საშუალებები განკუთვნილია სამოქალაქო უფლებათა განსაზღვრული სახეების უზრუნველსაყოფად. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი არ შეიცავს უფლების დაცვის საშუალებათა ჩამონათვალს, რაც კანონმდებლის სწორი მიდგომაა თუნდაც იმიტომ, რომ უფლების დაცვის საშუალებები იცვლებიან დროთა განმავლობაში, საზოგადოებრივ ურთიერთობათა განვითარების კვალდაკვალ და არ შეიძლება ერთხელ და სამუდამოდ მოცემულად ჩაითვალოს რომელიმე მათგანი. სახელშეკრულებო ურთიერთობებში სხვადასხვა ტიპის სამართალურთიერთობების დროს მრავალი დაცვის საშუალება შეიძლება იქნეს გამოყენებული, რომელთა უნივერსალურობაც და ეფექტიანობაც მხარის არჩევანზეა დამოკიდებული.

უფლებათა დაცვის საშუალებათა კლასიფიკაცია ხდება სხვადასხვა კრიტერიუმების მიხედვით: გამოყენების სფეროს შესაბამისად (უნივერსალური და სპეციალური), განხორციელების მეთოდების მიხედვით (სასამართლოში სარჩელის შეტანით, სახელმწიფო ორგანოებისათვის მიმართვით, თვითდაცვით) და ა.შ. თუმცა ლიტერატურაში შედარებით პრაქტიკული მნიშვნელობის კრიტერიუმად მიიჩნევენ უფლებათა დაცვის საშუალებათა კლასიფიკაციას შედეგის მიხედვით, იმის მიხედვით, თუ რაზეა გათვლილი ამ საშუალების გამოყენება. მითითებული კრიტერიუმი ერთდროულად შეიძლება ემსახურებოდეს ძირითად კრიტერიუმებს, კრედიტორის მიერ არჩეული შესაბამისი საშუალების გამოყენებისას. სწორედ ამაში გამოიხატება მისი პრაქტიკული მნიშვნელობა.

უფლების დაცვის თითოეული საშუალება შეიძლება გამოყენებულ იქნეს განსაზღვრული პროცესუალური წესით. ასეთ მოწესრიგებას ეწოდება უფლების დაცვის ფორმა. კონკრეტული უფლების დაცვის გამოყენების წესი დამოკიდებულია დასაცავი უფლების

შინაარსზე, ასევე დარღვევის ხასიათზე. კანონით დადგენილი დაცვის საშუალებები მხოლოდ კონკრეტულ უფლებათა დარღვევისას გამოყენება. ასეთ შემთხვევაში საუბარია დაცვის სპეციალურ საშუალებებზე.

მხარეთა სახელშეკრულებო უფლებათა დაცვის პრობლემატიკის განხილვა ნაშრომში მოხდა კრედიტორისა და მოვალის უფლებათა ანალიზის საფუძველზე. კრედიტორის მდგომარეობის რეგულაციასთან დაკავშირებით კრიტიკას იმსახურებს სამოქალაქო კოდექსის ზოგიერთი დებულებანი. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში 2013 წლის ცვლილებამდე არსებული რეგულაცია იმთავითვე უსამართლო მდგომარეობას ითვალისწინებდა, რაც გულისხმობდა კრედიტორის მაქსიმალურ თავისუფლებას პროცენტის ოდენობის განსაზღვრის საკითში. ასეთი ფორმულირებით სესხის დროს პროცენტის რეგულირება არსებითად შეცდომას წარმოადგენდა და სუსტი მხარის დაუცველობას ითვალისწინებდა. ამასთან, არც 2013 წელს შესული ცვლილებები არ შეიძლება ცალსახად დადებითად შეფასდეს მოვალის მდგომარეობასთან მიმართებაში. კერძოდ, მართალია აღდგა, ფაქტობრივად, 2007 წლამდე არსებული რედაქცია და სესხის პროცენტის გონივრულობის კრიტერიუმს ეროვნული ბანკის მიერ განსაზღვრული ზღვრული ოდენობა წარმოადგენს, მაგრამ ამჟამად მოქმედი რედაქციით, ასეთი ტიპის მოთხოვნა არ ვრცელდება კომერციული ბანკების, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების, არასაბანკო სადეპოზიტო დაწესებულებების - საკრედიტო კავშირების და კვალიფიციური საკრედიტო ინსტიტუტების მიერ დადებულ სესხის ხელშეკრულებებზე, რაც თვალნათელს ხდის სახელშეკრულებო ურთიერთობაში საბანკო დაწესებულებების პრიორიტეტს, როდესაც ამ ასპექტში საჭიროა მოვალეთა უფლებებისა და ინტერესების დაცვა, უფრო მეტიც, სადაც საუბარია სასესხო (საკრედიტო) ურთიერთობებში სტანდარტული პირობების გამოყენებაზე, მეტი დაცვის საშუალება უნდა არსებობდეს. ახალი რეგულაციით, ერთი მხრივ, დადებითად უნდა

შეფასდეს კრედიტორსა და მოვალეს შორის პროცენტის დადგენილი ოდენობით განსაზღვრის მოთხოვნა, თუმცა, მეორე მხრივ, აღნიშნული რეგულაცია არ შეეხო საბანკო დაწესებულებებს. რაც მოვალეთა ინტერესებისა და უფლებების დაცვის კუთხით - უსამართლოა და ეწინააღმდეგება სამოქალაქო კანონმდებლობით გათვალისწინებულ თანასწორობის პრინციპს.

ახალმა ცვლილებებმა, სამწუხაროდ, ბიძგი მისცა საკმაოდ საშიშ ტენდენციას და არასწორ პრაქტიკას, რაც, ამ შემთხვევაში, კრედიტორთა უფლებებს აზიანებს. კერძოდ, იქიდან გამომდინარე, რომ შეიზღუდა სესხის იპოთეკით უზრუნველყოფის შესაძლებლობა სანოტარო პრაქტიკაში ფეხი მოიკიდა გამოსყიდვის უფლებით ნასყიდობის გზით სესხის უზრუნველყოფის შემთხვევებმა.

ამგვარი პრაქტიკის საფრთხე იმაში მდგომარეობს კრედიტორისათვის, რომ ამით მხარეებს შორის ფორმდება თვალთმაქცური გარიგება რომელიც ბათილია და რომლითაც იფარება ამ მხარეთ შორის რეალურად არსებული ანუ, სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულება;

სკ-ის 56-ე მუხლს შესაბამისად, თვალთმაქცური გარიგებს ბათილობისას გამოიყენება დაფარული გარიგების წესები. თუმცა, რადგან დაფარულ გარიგებას ვერ განახორციელებდნენ მხარეები და სწორედ იმიტომ დადეს თვალთმაქცური გარიგება, შესაბამისად, ვერც დაფარული გარიგების წესებს ვერ გამოვიყენებთ. სხვა სიტყვებით რომ ითქვას, თვალთმაქცური გარიგების მიმართ დაფარული გარიგების წესების გამოყენება, მხოლოდ მაშინ არის შესაძლებელი, თუ დაფარული გარიგება ნამდვილია. აქედან გამომდინარე, კრედიტორი რჩება უზრუნველყოფის გარეშე. ვგულისხმობ სანივთო უზრუნველყოფას, თორემ სარჩელის უზრუნველყოფის ღონისძიების მოთხოვნის წამოყენებას მას არავინ უკრძალავს. შესაბამისად, არსებული რეგულაციები, რომლებიც მცდარი პრაქტიკის განვითარებას დაედო საფუძვლად კორექტირებას მოითხოვს.

თუ 2007 წლიდან დღემდე საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში შეტანილ ცვლილებებსა და დამატებებს გავანალიზებთ და შევაფასებთ კრედიტორისა და მოვალის ინტერესების თანასწორობისა და დაბალანსების თვალსაზრისით, აშკარა გახდება, რომ ეს საკანონმდებლო ნოვაციები ძირითადად კრედიტორის ინტერესების, ასევე საფინანსო ინსტიტუტების ინტერესების დაცვას ემსახურებოდა და თითქმის არ იყო გათვალისწინებული მოვალეთა უფლებები, ინტერესები და რეალური ნება.

მოვალის უფლებების დაცვის კუთხით ცალკე უნდა გამოიყოს 412-ე მუხლი. იგი უშუალოდ გამოხატავს მოვალის ინტერესებს და ათავისუფლებს მას ისეთი რისკისაგან, რაც მიუღებელია ქონებრივი პასუხისმგებლობის ჩვეული პრინციპებისათვის. ამიტომაც, აღნიშნული მუხლი, უპირველესად ადგენს, რომ ანაზღაურდება მხოლოდ ის ზიანი, რომელიც მოვალისათვის წინასწარ იყო სავარაუდო. ნორმის ხარვეზი გამოსწორდება თუ შინაარსში სიტყვა მოქმედება შეიცვლება სიტყვა ქმედებით, რომელიც გულისხმობს როგორც მოქმედებას, ისე უმოქმედობას. სკ-ის 412-ე მუხლი უმჯობესი იქნება ჩამოყალიბდეს შემდეგი რედაქციით: „ანაზღაურებას ექვემდებარება მხოლოდ ის ზიანი, რომელიც მოვალისათვის წინასწარ იყო სავარაუდო და წარმოადგენს ზიანის გამომწვევის ქმედების უშუალო შედეგს.“

სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილენი ვალდებული არიან კეთილსინდისიერად განახორციელონ თავიანთი უფლებები და მოვალეობები. უფლების კეთილსინდისიერად განხორციელება თავის თავში მოიცავს სამართალსუბიექტის მიერ ნების გამოვლენისას წინდახედულობის ელემენტარული სტანდარტის გათვალისწინებას, რათა მის მიერ წინდაუხედავად გამოვლენილი ნებით დაუშვებლად არ იქნეს ხელყოფილი სხვათა უფლებები. ნებისმიერ შემთხვევაში, არცერთი მხარისათვის - იქნება ეს მოვალე თუ კრედიტორი. ვალდებულების შესრულებისას ამოსავალი არ უნდა იყოს მხოლოდ საკუთარი ინტერესები და თითოეული მხარე მთავარი ვა-

ლდებულების გარდა, კეთილსინდისიერების პრინციპით ნაგულისხმევ დამატებით ვალდებულებებსაც უნდა ასრულებდეს. მნიშვნელოვანია კეთილსინდისიერებისა და უფლების ბოროტად გამოყენების კატეგორიების ურთიერთმიმართება. უფლების ბოროტად გამოყენება კეთილსინდისიერების პრინციპის დარღვევის მხოლოდ ერთ-ერთ ასპექტს წარმოადგენს. მართალია, ნორმათა უმრავლესობა მასზე პირდაპირ არ უთითებს, მაგრამ მაინც მას ემყარება, ვინაიდან, სამოქალაქო მართლწესრიგი სწორედ ამ პრინციპზეა დაფუძნებული. კეთილსინდისიერი ქცევა სამოქალაქო ბრუნვის მონაწილეთა ერთმანეთის უფლებებისადმი გულისხმიერებითა და პატივისცემით მოქმედებას გულისხმობს. კეთილსინდისიერების პრინციპის ძირითადი ფუნქცია სამართლიანი შედეგების დადგომა და ამავე დროს, აშკარად უსამართლო შედეგის თავიდან აცილებაა, რაც პირდაპირ უკავშირდება სამოქალაქო ურთიერთობათა სტაბილურობასა და სიმყარეს. ხელშეკრულება არა მარტო უნდა შესრულდეს კეთილსინდისიერად, არამედ უნდა დაიდოს კიდევ მოცემული პრინციპის შესაბამისად. სამოქალაქო სამართალურთიერთობების მომწესრიგებელი ნორმების ამოსავალი წერტილია ბუნებითი სამართლიანობის აღდგენა, შესაბამისად, სამოქალაქო სამართალბრუნვაში ქცევის სტანდარტის განმსაზღვრელია სამართლიანობა, კეთილსინდისიერება და ზნეობრიობა. ყველა ადამიანი სამოქალაქო უფლება-მოვალეობების მატარებელია. თითოეული პირი ვალდებულია, თავისი უფლება განახორციელოს იმგვარად, რომ დაუშვებლად არ ხელყოს სხვისი უფლება.

უფლების დაცვის საშუალებას წარმოადგენს უფლების დარღვევამდე არსებული მდგომარეობის აღდგენა. დაცვის აღნიშნული საშუალება, როგორც დამოუკიდებელი მექანიზმი, გამოიყენება იმ შემთხვევებში, როდესაც უფლების დარღვევას გრძელვადიანი ხასიათი გააჩნია. უფლების დაცვის ამ საშუალების გამოყენებით შეიძლება აღდგეს დარღვევამდე არსებული მდგომარეობა.

მხარეთა დაცვის უფლებას წარმოადგენს მოქმედებისაგან თავის შეკავების მოთხოვნის უფლება. ხშირად აღნიშნული ლიტერატურაში მოიხსენიება, როგორც რეალური შესრულება, როგორც დამოუკიდებელი დაცვის საშუალება. იგი ხასიათდება იმით, რომ დამრღვევი, დაზარალებულის მოთხოვნით, ვალდებულია რეალურად შეასრულოს მოქმედება, რომელიც მას ნაკისრი ჰქონდა ვალდებულების სახით, მხარეთა შორის არსებული შეთანხმების საფუძველზე. ვალდებულების ნატურით შესრულება, ფულადი კომპენსაციის, საპირისპიროს წარმოადგენს.

სახელშეკრულებო ურთიერთობებში დაცვის საშუალებას განეკუთვნება სამართალურთიერთობის შეცვლა ან შეწყვეტა, რომელიც თავის თავში გულისხმობს ხელშეკრულებიდან გასვლას, ხელშეკრულების მოშლასა და ხელშეკრულების მისადაგებას შეცვლილი გარემოებებისადმი. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი აგებულია ხელშეკრულების თავისუფლების პრინციპზე, შესაბამისად, ხელშეკრულების დადებას ყოველთვის ახლავს ვალდებულების შესაძლო დარღვევის რისკი. ხელშეკრულებიდან გასვლისა და მოშლის შემთხვევაში ხდება ხელშეკრულების შეწყვეტა. მათ შორის განსხვავებას კი განაპირობებს მხოლოდ სამართლებრივი შედეგები, კერძოდ, გასვლის შემთხვევაში დგება რესტიტუციის საკითხი, ხოლო მოშლისას პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენის გარეშე წყდება სამართლებრივი ურთიერთობა. რაც შეეხება წინაპირობებს, ხელშეკრულებიდან გასვლის წინაპირობა ყოველთვის არის ვალდებულების არსებითი დარღვევა. ხელშეკრულების მოშლისათვის ყველა შემთხვევაში არ არის აუცილებელი ხელშეკრულების დარღვევის არსებობა, პატივსადები საფუძველი ხშირად არ არის დაკავშირებული ვალდებულების დარღვევასთან.

შეცვლილი გარემოებებისადმი ხელშეკრულების მისადაგების გამოყენება დასაშვებია თუ შეცვლილმა გარემოებებმა უნდა გამოიწვიოს ვალდებულების შესრულების უკიდურესი დამძიმება. გარემოება აშკარად უნდა შეიცვალოს ხელშეკრულების დადების შემდეგ; გარემოებების შეცვლის გონივრულად გათვალისწინება

ხელშეკრულების დადების დროს შესაძლებელი არ უნდა იყოს, ანუ შეცვლილი გარემოებები არ უნდა შედიოდეს დაზარალებული მხარის კონტროლის სფეროში. ხელშეკრულებით არ უნდა იყოს გათვალისწინებული გარემოებების შეცვლის რისკის დაზარალებული მხარისათვის დაკისრება. წინააღმდეგ შემთხვევაში, სახელშეკრულებო პირობა მოქმედებს და 398-ე მუხლის გამოყენება დაუშვებელია. ხელშეკრულების შესრულების გართულება გამოწვეული უნდა იყოს სწორედ აშკარად შეცვლილ გარემოებათა გამო, ანუ არსებობდეს მიზეზობრივი კავშირი.

სახელშეკრულებო ურთიერთობებში ყველაზე გავრცელებულ დაცვის საშუალებას წარმოადგენს ზიანის ანაზღაურება. მოვალის მიერ ვალდებულების დარღვევისას კრედიტორს უფლება აქვს მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება (სკ-ს 394-ე მუხლი), რაც თავის თავში მოიცავს უფლებას მოითხოვოს არა მხოლოდ ზიანის ანაზღაურება (სკ-ს 394-ე მუხლი). ზიანის ანაზღაურების საკითხთან მიმართებით როგორც კონტინენტური ევროპის, ისე ინგლისურ-ამერიკული სამართლის სისტემის ქვეყნები ადგენენ საერთო ზოგად პრინციპებს: ფულადი ანაზღაურების მიზანია დაზარალებული მხარის ქონებრივი დანაკარგების კომპენსაცია. კრედიტორი არ უნდა დაზარალდეს მატერიალურად მოვალის მიერ თავისი ვალდებულებების დარღვევის შემთხვევაში. მოვალის მხრიდან ზიანის ანაზღაურებამ უნდა გამოიწვიოს კრედიტორის უფლებათა აღდგენა იმ მდგომარეობაში, რომელშიც იგი იქნებოდა, თუკი მოვალე ვადებულებას ჯეროვნად შეასრულებდა.

ხელშეკრულების ბათილობა, როგორც დარღვეულ უფლებათა დაცვის საშუალება, აქტიურად გამოიყენება სახელშეკრულებო ურთიერთობებში. სასამართლო პრაქტიკა მოწმობს, რომ არც ისე იშვიათად დაცვის აღნიშნული საშუალება გამოიყენება არაკეთილსინდისიერი მოვალეების მხრიდან, რათა თავი აარიდონ ვალდებულების შეუსრულებლობის თუ არაჯეროვანი შესრულების გამო მათთვის არასასურველ შედეგებს. ბათილი გარიგებები თანამედროვე სამოქალაქო სამართლის ერთ-ერთი მწვავე პრობლემაა,

რომლის მიზეზიც თავად მისი როლია საზოგადოებრივ ურთიერთობებში. ხელშეკრულებათა ბათილობა განაპირობებს სამოქალაქო ბრუნვის სტაბილურობის შემცირებასა და ეკონომიკური კავშირების სანდოობის რღვევას, ვინაიდან ბათილ გარიგებას არ შესწევს უნარი წარმოშვას ის იურიდიული შედეგები, რასაც მხარეები ხელშეკრულების დადებისას ითვალისწინებდნენ. მხარის მოთხოვნა გარიგების ბათილობის თაობაზე განაპირობებს გარიგების საფუძველზე განხორციელებულ მოქმედებათა ბათილობას. გარიგების ბათილობის მოთხოვნისა და მისი თანმდევი შედეგების გამოყენება არაკეთილსინდისიერი მხარის მხრიდან, გამოიყენება როგორც დაცვის საშუალება, რომელიც მას არაკეთილსინდისიერ მხარედ აქცევს, რომელიც ცდილობს თავი აარიდოს კანონით და ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ პასუხისმგებლობას. სამოქალაქო სამართალი ხელშეკრულების მხარეებს ანიჭებს იმ უარყოფითი შედეგებისაგან დაცვის უფლებას, რომელიც შეიძლება გარიგების მთლიანად ბათილობას მოჰყვეს, აღნიშნულს ითვალისწინებს სსკ-ის მე-60 მუხლი. იმისათვის, რომ კონვენსია განხორციელდეს, უნდა არსებობდეს განსაზღვრული წინაპირობები. არსებითად ესაა ბათილი გარიგების „ნამდვილ გარიგებად განმარტება“. სხვა გარიგება მხოლოდ მაშინაა ძალის მქონე, თუკი თავდაპირველი გარიგების ბათილობის შეტყობისას, მხარეები მოისურვებენ მის ნამდვილობას. მიგვაჩნია, რომ პირთა ინტერესების დაცვის მიზნით და, ზოგადად, სამოქალაქო ბრუნვის სტაბილურობის უზრუნველყოფისთვის მიზანშეწონილი არ იქნებოდა შეგვეზღუდა საკუთრების უფლების დაცვის ისეთი საშუალებების გამოყენება, როგორიცაა გარიგების ბათილად ცნობა და მისი შედეგების გამოყენება შემდგომ ურთიერთობებთან დაკავშირებით, ანუ იმ გარიგებებთან დაკავშირებით, სადაც უკვე სხვა პირთა ქონებაზეა საუბარი.

მიზანშეწონილია, სამოქალაქო კოდექსის 301-ე მუხლის შეცვლა. აღნიშნული ნორმა ქმნის დისბალანსს მხარეთა ურთიერთობაში. მართალია ხელშეკრულების თავისუფლების პრინციპიდან

გამომდინარე, მხარე თვითონ წყვეტს, დადოს თუ არა მსგავსი ხელშეკრულება, მაგრამ ისეთ შემთხვევებში, როდესაც სუბიექტს სჭირდება სესხის აღება, იგი ხშირად იძულებულია დათანხმდეს კრედიტორის მიერ შემოთავაზებულ პირობებს, კრედიტორები კი სარგებლობენ მოვალეთა მდგომარეობით და ხელშეკრულების უსამართლო პირობებს სთავაზობენ მათ. ასეთ ფონზე 301-ე მუხლი კრედიტორთა მხრიდან უსამართლობის გამოჩენას უწყობს ხელს.

301-ე მუხლის თანახმად, მოთხოვნა რომლის უზრუნველყოფის საშუალებაც არის იპოთეკა, დაკმაყოფილებულად ითვლება იმ შემთხვევაშიც, როდესაც იპოთეკით დატვირთული უძრავი ნივთის რეალიზაციიდან ამონაგები თანხა საკმარისი არ არის იპოთეკით უზრუნველყოფილი მოთხოვნის დასაფარვად, თუ კანონით ან მხარეთა შეთანხმებით სხვა რა არ არის დადგენილი. ამ ნორმაში განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობს სიტყვები „თუ კანონით ან შეთანხმებით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული“. გამოდის, რომ თუ იპოთეკის საგანი არ ეყოფა მოთხოვნის დაფარვას, კრედიტორს ხელი მიუწვდება მოვალის სხვა ქონებაზეც. მართალია, ნორმის თანახმად კრედიტორის ეს უფლება მხარეთა შეთანხმებაზეა დამოკიდებული, მაგრამ პრაქტიკულად ასეთი შეთანხმებები ფორმალურ ხასიათს ატარებს და ძირითადად მხოლოდ კრედიტორის მოთხოვნით იდება. შესაბამისად, აღნიშნული ნორმა უსამართლოა, ვინაიდან მხოლოდ უზრუნველყოფილი მოთხოვნის დაფარვაზეა ორიენტირებული. უმეტეს შემთხვევაში იპოთეკით დატვირთული უძრავი ნივთის რეალური ფასი ბევრად აჭარბებს სესხის ღირებულებას. ვფიქრობ, ამით დარღვეულია მხარეთა თანასწორობის პრინციპი, რადგან აღნიშნული ნორმის საფუძველზე კრედიტორი ისედაც არასახარბიელო მდგომარეობაში მყოფ მოვალეს, უფრო გაუსაძლის მდგომარეობაში აგდებს. გამოდის, რომ კანონმდებელი ზრუნავს მარტოოდენ კრედიტორის მოთხოვნაზე და პრიორიტეტს მას ანიჭებს, თუნდაც ასეთი მოთხოვნა რამდენჯერმე დაბალი იყოს იპოთეკის საგნის ღირებულებაზე. ამიტომ ნებისმიერ შემთხვევაში

იპოთეკის საგნის რეალიზაციისას კრედიტორის მოთხოვნა დაკმაყოფილებულად უნდა ითვლებოდეს.

ამ პრობლემასთან დაკავშირებით საინტერესოა უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილება, სადაც ყურადღება გამახვილდა რამდენად შესაძლებელი იყო იპოთეკის დროს თანხის ნაკლებობის შემთხვევაში კრედიტორის მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად აღსრულების მიქცევა მოვალის სხვა ქონებაზე. სასამართლომ აღნიშნა, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი აღნიშნულის თაობაზე არ ითვალისწინებს მკაფიო დათქმას. უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის თავდაპირველი რედაქციით მოგირავნე (იპოთეკარი) არ იყო შეზღუდული მხოლოდ გირავნობის (იპოთეკის) საგნის რეალიზაციით. აღნიშნული მოსაზრება გამომდინარეობდა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის იმ დროს მოქმედი 272-ე მუხლის პირველი ნაწილიდან. თუმცა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში „საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში ცვლილებებისა და დამატებების შეტანის შესახებ 2007 წლის 29 ივნისის №5127 კანონით განხორციელებული ცვლილებებით არსებითად შეიცვალა გირავნობისა და იპოთეკის საგნის რეალიზაციისა და მოგირავნის (იპოთეკარის) მოთხოვნის დაკმაყოფილების პირობები. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ამჟამად მოქმედი 254-ე მუხლის თანახმად, კრედიტორი იძენს უფლებას დაიკმაყოფილოს მოთხოვნა დაგირავებული ქონების რეალიზაციით ან მხარეთა შეთანხმებით-მისი საკუთრებაში მიღებით მოვალის მიერ ვალდებულების შეუსრულებლობის ან არაჯეროვნად შესრულების შემთხვევაში, ხოლო იმავე კოდექსის 286-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, უზრუნველყოფილ კრედიტორს უფლება აქვს, სხვა კრედიტორებთან შედარებით პირველ რიგში მიიღოს თავისი მოთხოვნის დაკმაყოფილება ამ ნივთის რეალიზაციით ან მის საკუთრებაში გადაცემით (იპოთეკა), რაც ამომწურავად განსაზღვრავს იპოთეკით უზრუნველყოფილი კრედიტორის დაკმაყოფილების საშუალებით ნივთის რეალიზაციით ან ამ ნივთის საკუთრებაში გადაცემით. აღნიშნულის შესაბამისად,

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 276-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ახალი რედაქციით პირდაპირ დადგინდა ზოგადი წესი, რომლითაც, გირავნობის საგნის რეალიზაციისას, მიუხედავად იმისა, ამონაგები თანხა ფარავს თუ არა უზრუნველყოფილ მოთხოვნას, მოთხოვნა დაკმაყოფილებულად ჩაითვლება, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის დადგენილი. მსგავს დათქმას ითვალისწინებს სამოქალაქო კოდექსის მე-300 მუხლის მე-3 ნაწილი, ამ მუხლის თანახმად, იპოთეკით დატვირთული უძრავი ნივთის კრედიტორის საკუთრებაში გადასვლისას, მოთხოვნა დაკმაყოფილებულად ითვლება იმ შემთხვევაშიც, როდესაც იპოთეკით დატვირთული უძრავი ნივთის ღირებულება მთლიანად არ ფარავს ამ მოთხოვნის ოდენობას, თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის დადგენილი. იპოთეკის საგნის რეალიზაციიდან ამონაგები ნამეტი თანხა მესაკუთრეს უნდა დაუბრუნდეს; გაუმართლებელია, დავსაჯოთ მოვალე საბაზრო ფასზე დაბალ ფასში უძრავი ნივთის რეალიზაციით. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში 2007 წლის 29 ივნისის განხორციელებული ცვლილებებით შემოთავაზებული წესები სწორედ ამ ტენდენციას პასუხობს. უზრუნველყოფის სანივთო უფლების(იპოთეკის) დადგენისას მხარეები იმთავითვე ითვალისწინებენ საგნის ღირებულებას, ამიტომ, როგორც წესი, იპოთეკის საგნის ღირებულება რამდენჯერმე აღემატება უზრუნველყოფილი მოთხოვნის ოდენობას. ამ შემთხვევაში წინდაწინ იქმნება იმის ვარაუდი, რომ იპოთეკის საგნის რეალიზაცია სწორედ მოთხოვნის დაკმაყოფილების საშუალებაა. იგი ხელს უწყობს კრედიტორს, წინასწარ შეაფასოს, რამდენად უზრუნველყოფს იპოთეკის საგანი მისი მოთხოვნის დაკმაყოფილებას მოვალის მხრიდან ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში. ამ პირობებში ნათელია, თუ სად გადის მოვალის პასუხისმგებლობის ზღვარი. იგი ხელს უწყობს მოვალის ინიციატივას, აქტიურად გამოიყენოს იპოთეკა, როგორც ვალდებულების შესრულების უზრუნველყოფის საშუალება. ამასთან, უცვლელი რჩება იმ მესაკუთრის სამართლებრივი სტატუსი, ვინც არ არის იპოთეკარის პირადი მოვალე. აქვე

უნდა აღინიშნოს, რომ ამ ნორმებს შემოაქვს სახელშეკრულებო თავისუფლების ელემენტები სანივთო სამართალში, აძლევს რა მხარეებს შესაძლებლობას, წინასწარ შეთანხმდნენ სტანდარტულ წესზე, კერძოდ იმაზე, რომ რეალიზაციიდან ამონაგები თანხის ნაკლებობისას მოთხოვნის უფლება არ გაუქმდება. ბუნებრივია, კანონისგან განსხვავებული შეთანხმების მიღწევა დამოკიდებულია მხარეთა ნებაზე, რაც მოქნილს ხდის იპოთეკური კრედიტის პირობებს. ამ შემთხვევაში განსხვავებული იქნება რეალიზაციისა და სააღსრულებო მოქმედებების თანმიმდევრობა. სხვა ქონებაზე იძულებითი აღსრულების მიქცევა შესაძლებელი იქნება მხოლოდ მაშინ, როცა იპოთეკის საგნის რეალიზაცია დასრულდება. იპოთეკის საგნის რეალიზაციისას კრედიტორის უფლებების განხორციელებასთან ერთად უნდა შესრულდეს გარკვეული დამცავი დებულებები მოვალის სასარგებლოდაც. მითუმეტეს, რომ ბოლო წლებში მოვალის მიმართ გამკაცრდა, როგორც საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მთელი რიგი დებულებები, ისე – „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის ნორმები; ახლებურად ჩამოყალიბდა 301-ე, 304-ე და 309-ე მუხლები, გამოირიცხა სახელმწიფოს პასუხისმგებლობა აუქციონის არაჯეროვნად ჩატარების გამო და შეიცვალა აუქციონის წესები. ამ პირობებში საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 276-ე და მე-300 მუხლების ახალი რედაქცია ისე ჩამოყალიბდა, რომ მასში გათვალისწინებული იქნა მოვალის დამცავი საშუალებებიც. ამასთან, სამოქალაქო კოდექსის ნორმები დისპოზიციურია, რაც მხარეებს შესაძლებლობას უტოვებს, შეთანხმდნენ კანონისგან განსხვავებულ სამართლებრივ შედეგზე. აღნიშნული დათქმა პირდაპირ არის გათვალისწინებული საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 276-ე მუხლის მე-300 მუხლის მე-3 ნაწილში, რომელიც ითვალისწინებს შესაძლებლობას, მხარეები შეთანხმდნენ განსხვავებულ წესზე, რა დროსაც მოთხოვნა არ ჩაითვლება დაკმაყოფილებულად და კრედიტორი კვლავაც იქნება უფლებამოსილი, მოითხოვოს სხვაობა ამონაგებ თანხასა და მოთხოვნის ოდენობას შორის, მოვალის სხვა ქონებაზე აღსრულების

მიქცევით. შედარებისათვის მართალია, ზოგიერთი ქვეყნის კანონმდებლობა იზიარებს იმ მოსაზრებას, რომ იპოთეკარი უფლებამოსილია საგნის რეალიზაციიდან ამონაგები თანხის მიღმა ეძიოს მოთხოვნის დაკმაყოფილება, მაგრამ ქვეყნების გარკვეული ნაწილის კანონმდებლობით, იპოთეკის საგნის რეალიზაციიდან ამონაგები თანხით უქმდება კრედიტორის მოთხოვნაც თუ მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის დადგენილი.

აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით, გაუქმებას მოითხოვს ნოტარიუსის სააღსრულებო ფურცლის ინსტიტუტი, რომლის საფუძველზეც კრედიტორს შესაძლებლობა ეძლევა სასამართლოს გარეშე დაიწყოს აღსრულება მოვალის მიმართ. ეს დანაწესი მრავალ უხერხულობს ქმნის მაგალითად, სამოქალაქო კოდექსის 420-ე მუხლი სასამართლოს უფლებას აძლევს შეამციროს შეუსაბამოდ მაღალი პირგასამტეხლო და ამით ხელი შეუშალოს კრედიტორს მოვალის ხარჯზე მეტისმეტად გამდიდრებაში. ასეთი ფუნქცია კი ნოტარიუსს არ გააჩნია, იგი საერთოდ არაა უფლებამოსილი გადასინჯოს მხარეთა შორის დადგენილი პირგასამტეხლოს სამართლიანობის საკითხი. იგი არც იმას არკვევს, რეალურად შესრულდა თუ არა მოვალის მიერ ვალდებულება და სხვა. ე.ი. კრედიტორის მომართვის შემთხვევაში მოვალისაგან შესაბამისი ინფორმაციის მიღების გარეშე გაცემს ნოტარიუსი სააღსრულებო ფურცელს. ეს კი ხელს უშლის გადახდეს მოვალეს სამართლიანი თანხა ან დაცული იქნეს მოვალის უფლებები მაშინ, როცა მას გადახდილი აქვს ვალი. ასეთ დროს მოვალე იძულებულია იდავოს სასამართლოში, თუმცა ნოტარიატის შესახებ საქართველოს კანონის მე-40 მუხლის თანახმად გასაჩივრება არ აჩერებს სააღსრულებო ფურცლის არასწორ მოქმედებას, რაც ვფიქრობ არასწორია. მართალია, სარჩელის უზრუნველყოფის წესით, სასამართლოს შეუძლია აღსრულების შეჩერება, მაგრამ აღნიშნულზე დავა მოვალეს მძიმე მდგომარეობაში აყენებს და შესაბამისად ეწინააღმდეგება სამართლიანობის მოთხოვნას.

მიზანშეწონილია სამოქალაქო კოდექსის 403-ე მუხლის შეცვლა. კერძოდ, მხარეთა შორის ფულადი ვალდებულების დროს,

პროცენტის ოდენობა მხარეთა შეთანხმებით შეიძლება დგინდებოდეს, მაგრამ აუცილებელია ამ ნორმით განისაზღვროს წესი, რომლის თანახმადაც პროცენტის ოდენობა უნდა დადგინდეს ეროვნული ბანკის მიერ განსაზღვრულ პროცენტთან გონივრულ შესაბამისობაში. წინააღმდეგ შემთხვევაში არაგონივრულ ნაწილში პროცენტის შესახებ შეთანხმება უნდა ჩაითვალოს ბათილად, საქმე იმაშია, რომ ფინანსურად მძიმე მდგომარეობაში ჩავარდნილი მოვალე ხშირად იძულებულია დათანხმდეს კრედიტორის მიერ შემოთავაზებულ უსამართლოდ მაღალი პროცენტის ოდენობას.

მიზანშეწონილია, საპროცესო მექანიზმების მოქცევაც სამართლიანობის ფარგლებში მოხდეს. კერძოდ, უნდა შეიცვალოს სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ კანონის 70-ე მუხლი, რომლის თანახმადაც აღსრულება არ შეჩერდება თუ დანიშნულია აუქციონი. საქმე იმაშია, რომ აღნიშნული ნორმა პრაქტიკაში ხშირად გამხდარა გაუგებრობისა და მოვალის უფლებათა უკანონოდ შელახვის წყარო. გარდა ამისა, კრედიტორსა და მოვალეს უნდა მიეცეს მეტი თავისუფლება გამოხატონ დისპოზიციური უფლებები და გავლენა მოახდინონ აღსრულების პროცესზე, მითუმეტეს მაშინ, როცა კრედიტორიც ითხოვს აღსრულების შეჩერებას ან გადადებას.

მიზანშეწონილია სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ კანონში შეიქმნას მხარეთა მორიგების ეფექტური მექანიზმები. სააღსრულებო წარმოებათა კანონისა და სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის მოქმედი რედაქციის მიხედვით, მართალია კრედიტორსა და მოვალეს შეუძლიათ აღსრულების სტადიაზე მორიგდნენ, მაგრამ ჩვეულებრივი სამოქალაქო პროცესისგან განსხვავებით, სადაც მორიგების დროს, იმისდა მიხედვით, ეს ხდება საქმის მომზადებისა თუ მთავარ სხდომაზე, სახელმწიფო ბაჟი ან მთლიანად უბრუნდება მხარეს, ან ნახევრდება ბაჟის ოდენობა, ხოლო აღსრულების ეტაპზე საერთოდ არ არის გათვალისწინებული აღსრულების საფასურის დაბრუნება კრედიტორისათვის. ეს არ აძლევს კრედიტორს სტი-

მუღს მოურიგდეს მოვალეს. ყოველ შემთხვევაში, ნებისმიერი კრედიტორი მოითხოვს მორიგების თანხის გაზრდას აღსრულების საფასურის თანხით, რაც მძიმე ტვირთად დააწვება ისევ მოვალეს.

ასევე მიზანშეწონილად მიმაჩნია, შეიცვალოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 268-ე მუხლის ის ნაწილი, რომელშიც გათვალისწინებულია, რომ მხარეთა ხელშეკრულებებში გათვალისწინების შემთხვევაში, ქონებრივ მოთხოვნებზე შესაძლებელია გადაწყვეტილების დაუყოვნებლივ აღსრულება. კერძოდ, 268-ე მუხლის პირველი პრიმა ნაწილის თანახმად, ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავებთან დაკავშირებით, პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება უნდა მიექცეს დაუყოვნებლივ აღსასრულებლად, თუ ეს პირდაპირ არის გათვალისწინებული ხელშეკრულებით. ასეთ შემთხვევაზე არ ვრცელდება ამ მუხლის მე-2 და მე-3 ნაწილებით გათვალისწინებული მოთხოვნები. აღსრულება არ შეჩერდება ამავე დავის საგანზე მესამე პირის სარჩელის გადაწყვეტილების გასაჩივრების შემთხვევაშიც კი. 29.06.2007 #5124). ეს ნორმა იცავს მხოლოდ კრედიტორებს, ვინაიდან გადაწყვეტილების გასაჩივრების შემთხვევაშიც კი, გადაწყვეტილება მიექცევა აღსასრულებლად, ხოლო კრედიტორები, როგორც წესი, მოვალეებთან ურთიერთობაში ისეთ მექანიზმებს იყენებენ, რაც მათ პრივილეგირებულ მდგომარეობაში აყენებთ და გაუმართლებელია. ეს ნორმა ამჟამად კრედიტორთა მხრიდან მოვალეთა უფლების ხელყოფის წახალისების საფუძველია.

სადისერტაციო ნაშრომზე კვლევა ეფუძნებოდა საქართველოსა და საზღვარგარეთის ქვეყნების სამართლებრივი სისტემების შესაბამისი ასპექტების შესწავლასა და კვლევას.

მიგვაჩნია, რომ კვლევის შედეგები შესაძლებელია ნაციონალური კანონმდებლობის თეორიული წყარო გახდეს თეორიისა და პრაქტიკის შესაბამისობის განვითარებისათვის.

Grigol Robakidze University

With the right of manuscript

Ketevan Svintradze

Protection of the Rights of the contract parties

Educational programme: Law

Thesis is presented for obtaining of the PhD Degree in Law

Reziune

Tbilisi

2025

Grigol Robakidze University

Scientific Supervisor:

Shalva Kurdadze

Doctor of Law,

Professor

The dissertation is available at the library of Grigol Robakidze University,
Tbilisi, Irina Enukidze №3 (David Agmashenebeli Alley 13).

INTRODUCTION

Protection of civil rights and legal interests implies the aim of the judicial state as well as is the necessary factor for formation of the civil society. The form of protection of civil rights and legal interests is one of the core categories of Civil Law and Civil Procedure Rules Law.

Protection of rights and interests by the contractual Parties should be equally provided through the legislative regulations, which can't be properly attained in practice. Thus, legislative regulations of civil law relations have to be defined and the legal guarantees of civil rights must be set.

The Problematics to be Researched and the Relevance of the Research:

Without the real usage of the doctrine and mechanism of protection of civil rights in practice, formation of civil society as well as lawful and social state and the equality of subjects of the civil turnover, together with their private autonomy (freedom) would lose the sense. Accordingly, the problem of controlling of contracts, through strengthening the mechanisms of civil rights protection and formation of theoretical and practical recommendations, becomes relevant.

The importance of the research is justified by the necessity of improvement of the real mechanisms of implementation of the civil rights and their legislation, by which, finally, it will be possible to elaborate the complete means of practice of protection of civil rights and legal interests that will strengthen the ability of protection of implementation of the rights by legal entities and natural persons.

The dissertation work refers to the question of protection of the rights of persons (entities) participating in the contractual relations and the accompanying problematics. The relevance of the research is conditioned by the diversity of types of legal mechanisms of protection of civil rights and legal interests. Through usage of civil law protection means, it is possible to

protect the status of natural persons and legal entities and, accordingly, to protect their rights by means of definition of their usage of the scope of interference of a court in the legal relation. The relevance of the research is conditioned by the necessity of improvement of actual implementation mechanisms of the civil rights and the civil legislation ruling the latter, through which the practice of protection of civil rights and legal interests will be improved.

The present work is the attempt to systematically analyze the means of protection of rights deriving from the contractual relations existing in the Georgian legislation, to reveal and evaluate the existing problematics, to analyze the court practice and on the basis of all the above mentioned, to form the conclusions and recommendations on the research.

In the dissertation, different works of jurisprudents as well as publications carrying the legal character dedicated to the important question of the research are formulated and used for the purpose of justification.

For establishment of one's own scientific approaches and conclusions, which represent the concept of the dissertation topic, different works have been used where the authors actively processed the questions that relate to concrete means of protection. We can't ignore the fact that in the published works (which are used in this dissertation), as a rule, only a separate angle of a problem is being discussed.

Aims of the Research:

1. To define the essence, form and means of civil rights, according to the civil law science, which considers the possibility of enhancing of the scientific aspects in the sphere of protection of civil rights of entities and improvement of legal protection;
2. To analyze the existing legislative regulations from the point of view of protection of rights of the participants of the contractual relations, to reveal the existing positive and negative aspects;

3. To elaborate corresponding methods of improvement of gaps and to share the results of analysis of the best court practices.

Tasks of the Research:

1. To justify the opinion that in the mechanisms of legal protection, together with the means of legal protection used in the other fields (Criminal Law, Constitutional Law etc.), there are the means of civil law protection.

2. To define the essence of means of protection of civil rights and its fundamentals;

3. The essence of the right to protection is defined and classified on the basis of the opinions of scientists of civil law;

4. The integrity of all means and forms of protection of civil rights was abstracted, relying upon the aspects, which are the basis for the legal category such as the right to protection;

5. To define the essence and content of the categories: “Civil rights protection form” and “Civil rights protection means”, “protection rule”, which based on the analysis existing in the legal literature;

6. To define the classification of forms of protection, their aims, nature (essence), sources and character;

7. To study the forms of protection of a right through a court and non-court forms of protection, correspondingly, the means to be applied within their frameworks;

8. To elaborate recommendations and proposals for effective protection of civil rights.

Scientific Hypothesis:

1. The principle of Equality of Parties and the means of protection should exist on equal basis as for creditors so for debtors and for the third parties of the contract;
2. The existing legislative regulations have gaps and do not provide implementation of the principle of equality of the parties in terms of concrete means of protection of rights;
3. Georgian legislation does not contain a concrete Article that would point on the list of right protection means, which has to be positively estimated;
4. Means of protection of rights and interests can't be put into any frames, as the civil turnover gives an opportunity to use a number of rights protection means on the basis of implementation of freedom to contract, though its legislative reflection or the established court practice may have some gaps.
5. In the contractual relations, as usual, a debtor is represented as “a weak party”, which, besides of the regulations, is expressed by sharing of the burden of proof at court.
6. In the contractual relations, for the purpose of protection of parties, it is important that a court, from its side, applies the principle of good faith, in order to ensure protection of the legal balance among the interests of the parties.
- 7.

Review of Literature and the Theoretical-Practical Context:

Different works of jurisprudents, publications of legal character dedicated to the important questions of the research are formulated and used for justification in the dissertation.

For establishing one's own scientific approaches and conclusions, which is the concept of the dissertation thesis, various works are used,

where the questions that concern concrete protection means are actively processed by the authors. We can't ignore the fact that in the published (used in this dissertation) works, as a rule, are discussed only separate sides of the problem. Therefore, actually, the problematics related to the means of protection of rights are not systematically solved and processed.

The empiric base of the research are represented by active and expired normative acts, international legal acts, published scientific editions, theoretical, sociological and other sources. All the above stated, in its totality, became the base, which gives a chance to the scientific justification and trustworthiness of the formulated opinions.

Methodology and Description of the Research: In the thesis, mainly, are used general and private scientific research methods (abstraction, analysis, synthesis, generalization, classification, induction, deduction, interpretation, systematic-structural, comparative-legal, historical). For sampling of the comparative analysis, legislation and practice of those countries are applied, which possess corresponding traditions and experience in terms of concrete means of protection of rights of contractual parties (English, Post-Soviet, Russian, Italian, Swiss and Dutch Civil Codes). Works of following Georgian scientists are being used in the dissertation thesis: Z.Dzlierishvili "Contractual Law", L.Chanturia "General Part of Civil Law", Sh.Kurdadze, N.Khunashvili "Georgian Procedure Rules Code" etc.

From the foreign literature, the below mentioned was studied: Брагинский М.Н., Витрянский В.В. 2009. договорное право, книга первая, статут, Кузнецова О.А. Нормы-принципы Российс кого гражданского права, Larenz K., Lehrbuch des Schuldrechts, erster Band - Allgemeiner Teil, Dreizehnte, Neuerbearbeitete Auflage, Walker B., Allgemeines Schuldrecht, Müller-Michaelis M., Wissbar R., Kursbuch Recht. Das umfassende juristische Handbuch für den Alltag. München, and works of some other authors.

The historic method of research is applied as in regard to right protection category, so to means of right protection. The origins existing in the Roman Law as well as doctrinal opinions formed and spread during different stages are given in the present piece of work.

Through applying the comparative-legal method, positive and negative sides related to concrete means of right protection were revealed. Georgian and foreign legal systems were compared. Parallels were made between Georgian and foreign countries' main peculiarities in terms of the legal systems.

Through applying logical analysis method, an effort was made to reveal the gaps existing in legislation and practice, define the ways of their eradication.

During the period of working on the research, I acquired an experience concerning challenges existing in the process of fulfillment of advocacy activities. Besides, in the form of an interview, I obtained information on the problems existing in the practice. Interviews with judges were conducted. Special literature and analytical materials were studied, on the basis of which, there was an effort made to reveal the ways of solving of existing problems.

Research Outcomes:

1. As a result of the research, the integrity of theoretical as well as practical aspects were revealed, which influence the questions of protection of rights and interests of the parties within the contractual relation.
2. Legislative and practical gaps were revealed, according to which concrete proposals were elaborated for the purpose of making amendments to Civil Code of Georgia, which is the novelty of the research and brings practical meaning to it.
3. Recommendations were elaborated on the basis of study of practice of the courts of common jurisdiction as well as international practice and

foreign doctrine that aims at, in the legislation, from the point of view of a right, contribution to equality and effective functioning.

Scientific Novelty of the Thesis:

1. Scientific novelty of the dissertation lies in the fact that there is an attempt to express definition of means of protection of rights and interests and complex study of related problematics. As well, the following categories have to be differed from each other: “form of protection” and “means of protection”. The aforesaid categories, are studied in a complex way, on the geneneral theoretical level, as integrated, multi-aspect and polystructured legal phenomena. As a rule, non-existance of general legal approach holds back research and development of protection mechanism on in-depth level;
2. Within the framework of the research, the concept of right to protection category, protection forms, protection means are studied. Modification of concrete means of right protection while discussing the question, is the necessary condition, without existence of which the proper fulfilment of right is impossible;
3. In the contractual relations, right protection means need modern interpretation. Novelty of the approach formed in the dissertation gives a chance to form and develop the concept of right protection.

Conclusions and Recommendations

Deriving from the essence of protection of rights of parties in contractual relations, as a result of research of existing questions, main thesises and conclusions can be formed, and for the purpose of improvement of legislative gaps - corresponding recommendations can be drawn up.

Right to protection is the legally justified ability of an authorized person (entity) to apply right protection means for restoration of violated right.

Protection of civil rights and legal interests is conducted by means of the following two forms: through appeal to court and without appeal to court. In any case, it depends on a party's choice which form s/he uses for protection of a disputable or violated right.

The content of the right to protection is defined complexly, through integrity of material and procedural norms, which state the following:

- a) The content of the right protection means that is used in terms of protection of a right;
- b) Grounds for its usage;
- c) A circle of subjects, who are authorized to use it;
- d) Proceeding and procedural rules for their usage;
- e) A right of the subjects in regard to which the above mentioned norms are applied.

Any participant of the civil turnover can protect a right. Protection of a disputable or violated right depends on a number of factors. To be more precise, there should be taken into consideration which right is being protected and what kind of violation is there. On the first place, which degree of protection of right is present (the content of right protection) there, basically, is determined by the legal nature of the right.

The right of each member of a civil turnover is to choose which means of protection of a right considered by the law should be applied for attaining the effective result.

Classification of right protection means is conducted through various criteria: according to the sphere of usage (universal and special), by method of fulfilment (appeal to court, appeal to state organs, independent action) etc. However, in the literature, classification of right protection means, in terms of the obtained results, is considered as a criterion carrying the relatively practical meaning.

Each means of right protection can be applied by definite proceeding or procedural rule. This kind of regulation is referred to as the right protection form.

The regulation of protection of a concrete right depends on the content of the right under protection and the nature of violation. The means of protection established by the law are being used only during violation of concrete rights. In this case, special means of protection are meant.

Discussion of problematics of contractual rights of the parties took place in this thesis on the basis of analysis of rights of a creditor, a debtor and the third party. Some of the statements of the Civil Code should be criticized for the regulation of a creditor's status. The regulation existing in the Civil Code of Georgia until the amendment made in 2013, was definitely considering the unfair position, meaning the ability of a creditor to define an amount of an interest on his/her discretion. The amendments made in 2013 can't be evaluated just positively in regard to the position of a debtor. To be more precise, factually, the edition of the year 2007 was restored and the reasonability of an interest is defined by the margin of interest established by the National Bank of Georgia, but by the present active edition, such kind of a requirement doesn't not apply to the loan agreements concluded by commercial banks, microfinance organizations, non-bank deposite institutions – credit unions and qualified credit insitutions, which makes it obvious that in contractual relation the priority is given to banking institution, where protection of rights and interests of debtors in this aspect is necessary. Moreover, there should be more means of protection there where the standard conditions are applied in the loan (credit) relations. By the new regulation, from one side, the requirement of definition of an interest in a concrete amount between a creditor and a debtor has to be positively evaluated, though, from the other side, the aforesaid regulation did not mention the banking institutions, which from the point of view of protection of debtor's rights and interests is unfair and contradicts to the principle of equality defined by the Civil legislation.

From the point of view of protection of debtor's rights, Article 412 deserves to be mentioned separately. It directly expresses the interests of a

debtor and frees him/her from risks, which is unacceptable for the ordinary principles of the material responsibility. That is why, the mentioned Article, first of all, states that only the damage predictable in advance for a debtor will be reimbursed. The deficiency of the norm will be improved if in the content of the norm the word “action” will be replaced by “act”, which implies as action so inaction. Article 412 of Civil Code should be formed in the following way: “Only the damage, which was predictable for a debtor in advance will be reimbursed and is the direct result of the act of the entity causing the damage”.

Discussion of the problem would be incomplete without analyzing the question of a right of the third party. The third party has the ability to interfere in the obligatory relation on the side of a creditor or a debtor. Third parties can request fulfilment of liabilities considered by the contract, when this right was agreed by the parties of the contract or when such agreement derives from the aim of the contract itself.

Participants of the legal relation are obliged to fulfil their rights and obligations in good faith. Fulfilment of a right in good faith, from its side implies consideration of elementary standards of prudence while expressing the will by the subject of the law, in order to avoid the unlawful breach of rights of others. When fulfilling the liability, it is important to pay attention to the correlation of the categories of good faith and abuse of a right. Abuse of a right is only one of the aspects of violation of the principle of good faith. The principle of good faith is a general clause acknowledged by the contractual law that is justified by the civil legislation. Though, most of the norms don't point to it directly, but they are still based on it, as, the grounds for the civil rule of law lie in this very principle. The main function of the principle of good faith is obtaining fair results, besides of avoiding clearly unfair outcomes, which is directly related to stability and firmity of the civil relations. A contract should not only be fulfilled with the good faith, but it has to be concluded according to this principle. The initial point of the norms regulating the civil legal relations is restoration

of the natural justice, accordingly, the defining factor of the standard of behaviour is fairness, good faith and morality. Every single person (entity) is obliged to fulfil one's own right in such a way that doesn't unlawfully violate the other's right.

As for the concrete means of protection of a right, among them, the first is acknowledgement of a right. In the most of the cases, a requirement on acknowledgement is the necessary precondition for usage of other protection means. For instance, for restoration of the condition existing before breach of a right, or for forcing a defendant to fulfill the liability in kind. A plaintiff should prove that s/he possesses relevant rights, protection of which is required on this stage.

The next right protection means is restoration of the condition existing before violation of a right. The last mentioned means of protection, as an independent mechanism, is applied in the case where a right is systematically breached and it carries a long term nature, when the condition existing before breach can actually be restored. For instance, the author, whose composition is unlawfully used by the third parties, may request fulfilment of such an action and not impose on them other pretensions of the material character.

Prevention of an action, which breaches a right or creates a threat of breach, is a means of protection. Just like acknowledgment of a right, the aforesaid means of protection can be used together with the other means, for instance, together with reimbursement of damage, or may carry an independent importance.

Right to protection of parties can be expressed by the right to request of abstaining from an action. Often, the latter is mentioned in the literature as a real fulfilment, - an independent protection means. It is characterized by the following: a violator, on the basis of the request of a victim, is obliged to actually fulfil the action, which was imposed on him/her in the form of an obligation.

In contractual relation, protection means is represented by alteration or termination of legal relation, which implies leaving a contract, abolishment of a contract and modification of a contract, according to circumstances. Civil Code of Georgia is elaborated on the principle of freedom of contract, accordingly, conclusion of a contract is always accompanied by the possible risk of breach of obligation. In cases of leaving or abolishment of a contract, the contract is terminated. Difference between them (leaving and abolishment of a contract) is conditioned only by the legal outcomes, to be more precise, in case of leaving the contract creates there a question of restitution, and as for abolishment - legal relation is being terminated without restoration of the initial condition.

Modification of a contract according to the changed circumstances can be applied in case if the altered circumstances may cause the extreme aggravation of fulfilment of an obligation. The circumstance has to clearly change after conclusion of the contract. Reasonable consideration of change of circumstances shouldn't be possible during conclusion of the contract, thus the changed circumstances must not be under control of the victim party. Imposition of the risk of changing of circumstances on the victim shouldn't be considered by the contract. Otherwise, contractual condition operates and application of Article 398 is not allowed. Complication of fulfilment of the contract has to be caused by apparently altered circumstances, in other words – there should be casual connection.

In contractual relations, the mostly spread protection means is restitution of damage. When a debtor breaches a liability, a creditor has right to request restitution of damage (Article 394 of Civil Code), which implies a right to request more than just restitution of damage (Article 394 of Civil Code). In regard to the question of restitution of damage, as of Continental European countries, so contries carrying English-American legal systems establish common general principles: The aim of monetary restitution is material compensation for a victim party. A creditor should not carry ma-

terial damage in case of violation of taken liabilities by a debtor. Restitution of damage from the side of a debtor should cause restoration of a creditor in the condition where s/he would be in case if a debtor properly fulfilled the liability.

Avoidance of a contract, as a means of protection of violated rights, is actively used in contractual relations. Court practice proves that, not so seldom, the aforesaid means of protection is used from the side of dishonest debtor for the purpose of avoidance of undesirable outcomes caused by non-fulfilment or improper fulfilment of a liability. The void deal is one of the acute problems of the contemporary Civil Law. Avoidance of contracts results in decline of stability of civil turnover and decomposition of trustworthiness of economic connections, as the latter is not capable of creation of the legal outcomes considered by the parties when concluding the contract. The request of a party on avoidance of a deal results in avoidance of actions fulfilled on the basis of the deal. Usage of request of avoidance of a deal and its accompanying outcomes from the side of the dishonest party is used as a protection means, which makes him/her a dishonest party, who tries to avoid the responsibility considered by the law and the contract. Civil Law gives parties the right to protection from those negative outcomes, which can occur in case of declaration of the contract as void, this case is stipulated by Article 60 of Civil Code of Georgia. In order to conversion to take place, concrete preconditions should happen. Essentially, this is interpretation of a void deal as “real deal”. Other deal is valid only in case if when receiving a notification on avoidance of initial deal, parties have desire to make it real. We consider that, for the purpose of protection of persons’ (entities’) interests and, generally, for provision of stability of the civil turnover, it would not be advisable to restrict usage of such right protection means as declaration of a deal as void, regarding those deals where there is a mention about other persons’ (entities’) property.

It is advisable to amend Article 301 of Civil Code, as this norm creates disbalance in relation of parties. Though, deriving from the principle of freedom to contract, a party decides on his/her own whether conclude such kind of a contract or not, but in the cases when a subject needs to take a loan and the creditors take advantage of the debtors' situation and offer the latter the unfair contractual conditions. In this regard, Article 301 contributes to revealing of unfairness from the side of creditors.

According to Article 301, a claim, the means of guarantee of which is mortgage, is considered to be satisfied in case when the sum received from realization of the immovable property under mortgage is not enough for covering the claim guaranteed by the mortgage, except for the when by the law or upon the agreement of the parties otherwise is not stated. In this norm, a special attention is grabbed by the following words: "If by the law or upon the agreement of the parties it is not otherwise regulated". It can be concluded that if a subject to mortgage is not enough for covering a claim, a creditor can access the other property of a debtor. Despite of the fact that on the basis of the norm, the right of a creditor depends upon the agreement of the parties, practically, this kind of an agreement carries formal nature, and in the most of the cases, is concluded on the request of a creditor. Accordingly, the aforesaid norm is unfair, as is oriented only to covering the guaranteed claim. In the most of the cases, the real value of the immovable property under mortgage well exceeds the value of a debt. I think, this way, the principle of equality of parties is breached, as on the grounds of the aforesaid norm, the creditor puts the debtor (who is already in a bad condition) in the worse situation. It is clear that a lawmaker cares only about a creditor's claim and gives the priority to the latter, even in the case when this kind of a claim is several times lower than the value of the subject of mortgage. Therefore, in any case, when it takes place (realization of the subject to mortgage) the claim of a creditor should be considered satisfied.

Decision of the Supreme Court is interesting in regard to this problem, where the focus was on the following: whether during the mortgage, in case of the lack of sum, it was possible to impose the execution on other property of the debtor for the purpose of satisfaction of the creditors claim. The court stated that Civil Code of Georgia doesn't consider any clear stipulation on this question. It should be mentioned that by the initial edition of the Civil Code of Georgia, mortgagee was not limited only by realization of the subject to mortgage. This point of view was deriving from Part one of Article 272 of the Civil Code of Georgia operating at that time (in the past). Though, the alterations made upon the law #5127 "On Making Amendments and Additions to Civil Code of Georgia", as of June 29th, 2007, essentially changed the conditions on realization of the subject to mortgage and on satisfaction of conditions of mortgagee's claims. According to the present active Article 254 of Civil Code of Georgia, a creditor gains the right to satisfy a claim through realization of the mortgaged property and by means of obtaining ownership right upon agreement of the parties in case of misconduct or improper fulfilment of a liability by a debtor. By Part One of Article 286 of the same Code the guaranteed creditor holds the right to satisfy his/her claim prior to others through realization of this subject or through obtaining the right to property (mortgage), which clearly defines the means of satisfaction of a creditor guaranteed by mortgage, through realization of a subject or by means of obtaining right to property (on the subject). In compliance to the aforesaid, by the new edition of Part Two of Article 276 of Civil Code of Georgia, the general rule directly defined the regulation on the following: upon the realization of the mortgage subject, despite of the fact whether the gained sum covers or not the guaranteed claim, the claim will be considered satisfied if the parties do not agree on contrary. The similar clause is stipulated by Part Three of Article 300 of Civil Code of Georgia, in accordance to which, when transferring right to property to a creditor on the mortgaged immovable property, the claim is considered as satisfied even in case when the value of the mortgaged immovable property doesn't fully cover the

cost of this claim, if otherwise is not agreed by the parties. In regard to this question, the great chamber recognizes it important to discuss several main principles on mortgage, to be more precise, the sum gained from realization of the subject to mortgage should be returned to the owner, - it is not right to punish a debtor by realization of the immovable property in the value lower than a market value. The regulations offered by the amendments implemented on June 29th 2007 to Civil Code of Georgia respond to this trend. When defining the property right (mortgage) of guarantee, parties take into account the value of the subject, therefore, as a rule, value of the subject to mortgage exceeds several times the value of the guaranteed claim. In this case, the presumption is formed in advance that realization of a subject to mortgage is the means of satisfaction of a claim. It helps a creditor to estimate in advance how the subject to mortgage guarantees satisfaction of its claim in case of breach of liability from the side of a debtor. In such conditions, it is apparent where the margin of the responsibility of a debtor lies. It contributes to the initiative of a debtor to actively use the mortgage as the means for guarantee of fulfilment of a liability. Besides, the legal status of the owners who are not the personal debtors of the mortgagee remains unchanged. Here, it should be mentioned that, these norms bring the elements of contractual freedom in the property law, as they give an opportunity to the parties to agree in advance on standard rule, more concretely – not to abolish the right to claim in case the sum gained through realization of the subject to mortgage is not enough for satisfaction of the claim. It is natural that coming to a different agreement than stipulated by the law depends on the will of parties, which gives flexibility to the conditions of the mortgage credit. Imposition of the mandatory execution on the other property can be possible only in case when realization of the subject to mortgage is finalized. The great chamber considers that during realization of the subject to mortgage, together with fulfilment of creditor's rights, certain protective clauses have to be followed in favour of a debtor, especially when, during the last years, as a number of statements of Civil Code of Georgia so the norms of the law

“On Enforcement Proceedings” became stricter. Articles 301, 304 and 309 were modified; responsibility of a State in case of misconduct of an auction was abolished and the rules of conduction of auction were amended. In such conditions, the new editions of articles 276 and 300 of Civil Code of Georgia were drawn up in such a way that protective measures of a debtor were taken into consideration too. Moreover, the great chamber clearly defines the circumstances in accordance to which the norms of the Civil Code are dispositional, which gives a chance to parties to agree upon the legal outcome different from that defined by the law. The aforesaid clause is directly stipulated by Articles 276 and Part Three of Article 300 of Civil code of Georgia, which take into account a possibility that parties agree on different regulation, when a claim will not be considered as satisfied and a creditor will still be authorized to demand the difference (in sum) between the gained sum and the value of the claim through imposition of execution on the other property of a debtor. Regarding this question, Great Chamber focuses on the examples of the other countries and states that, though, legislation of some of the countries share the opinion that a mortgagee is entitled to search for satisfaction of a claim beyond the gained sum, but by the legislation of some of the countries, within the limits of the sum gained through realization of a subject to mortgage, the claim of a creditor is abolished, if not otherwise stated by the agreement of the parties.

Regarding the aforesaid question, the Enforcement Inscription Institute requires abolishment, in accordance to which, a creditor is authorized to start enforcement against a debtor out of court. The point is that Article 420 of Civil Code of Georgia authorizes a court to reduce the inappropriately high penalty and this way not allow a creditor to get too rich on the expense of a debtor. A notary doesn't possess such a function, s/he is not authorized to review the fairness of penalty agreed between the parties. S/he doesn't study whether a debtor really fulfilled an obligation or not, or whether a claim is expired or not, etc., Thus, in case a creditor applies,

the notary issues an enforcement inscription without receiving the relevant information from a debtor. And, this is an obstacle on the way to imposition of a fair sum upon a debtor or to protection of a debtor's rights then when s/he has already paid a debt. In such a case, a debtor is forced to apply to a court. However, Article 40 of the "Law on Notary" says that an appeal doesn't terminate the wrong action of an enforcement Inscription, which, I think is not right. Though, a court may delay execution, but a dispute on this question put a debtor in a sever condition and this comes in contrary to the demand of fairness.

It is recommended to amend Article 403 of Civil Code. More concretely, during the monetary obligation between the parties, the amount of an interest may be set upon the agreement of the parties, but it is necessary to establish a regulation by this norm that the amount of an interest should be set in reasonable compliance with the interest defined by the National Bank. Otherwise, in the non-reasonable part, the agreement on interest has to be considered as void. The point is that, the debtor who is in a bad financial situation, is often forced to agree to the unfairly high interest offered by the creditor.

It is recommended that the imposition of procedural mechanisms is conducted within the frames of fairness. To be more precise, Article 70 of the "Law on Enforcement Proceedings" should be amended, according to which, enforcement will not be delayed if an auction is set. The point is that, in practice, the above mentioned norm, has often become a source of misunderstanding and unlawful breach of rights of a debtor. In addition, more freedom should be given to a creditor and a debtor to express dispositional rights and enfluence enforcement process, especially when a creditor himself/herself requests delay or posponment of enforcement.

It is recommended to form effective mechanisms of reconciliation of parties. Despite of the fact that by the "Law on Enforcement" and Civil Procedure Rules Code, a creditor and a debtor are entitled to settle the ques-

tion on the stage of enforcement, but in contrary to the ordinary civil procedure rules, where while drawing up an agreement between the parties, depending when it takes place on the preparatory stage of the case or on the main hearing, the State fee either is fully returned to a party or the fee is paid in half, and on the stage of enforcement, returning of the fee for enforcement to a creditor is not considered at all. This doesn't give a stimulus to a creditor to reconcile with a debtor. However, any creditor will demand increase of a sum for settlement by the amount of the fee on enforcement, which again will be a heavy burden for a debtor.

Besides, I deem it advisable to amend the part of Article 268 of Civil Procedure Rules Code, which takes into consideration that, on property related claims, an enforcement of a decision may occur. More concretely, according to First Prima part of Article 268, in regard to disputes deriving from a contract, the decision made by the First Instance Court should be imposed to urgent execution, if this is directly stipulated by a contract. The requirements considered by Parts Two and Three of this Article do not cover such cases. Enforcement will not be delayed even in case of appeal of the decision on the lawsuit of the third party. (29.06.2007 #5124). This norm protects only creditors, as even in case of appeal of a decision, the decision will be imposed for execution and creditors, as a rule, use such mechanisms against debtors, which brings them (creditors) to a privileged condition and this can't be justified. At the moment, the norm is "the motivator" for creditors to breach the rights of debtors.

Any participant of a civil turnover may protect his/her right. The subject holding a right possesses the authority of protection of a right through application of the relevant mechanisms stipulated by the law. Protection of a disputable or breached right depends on a number of factors. To be more precise, it should be taken into consideration, which right is under protection and not what kind of violation is present.

The research on the dissertation thesis is based on study and inspection of corresponding aspects of the Georgian and foreign countries' legal systems. We consider that the outcomes of the research may become the theoretical source of the national legislation for the purpose of compliance of the theory and practice